

роботах по дослідженню даного напрямку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Бойцун Н.С. Адаптація європейського досвіду управління місцевими фінансами в Україні / Н.С. Бойцун // Фінанси України. – 2011. – № 5. – С. 6–11.
- 2 Жемеренко Є.В. Використання коштів місцевих бюджетів України / Є.В. Жемеренко // Фінанси України. – 2012. – № 8. – С. 12-18.
- 3 Монаєнко А.О. Повноваження органів державної влади щодо здійснення фінансово-бюджетного контролю місцевих бюджетів / А.О. Монаєнко // Економіка та держава. – 2012. – № 7. – С. 81–91.
- 4 Олійник Д.С. Питання вдосконалення контролю виконання місцевих бюджетів / Д.С. Олійник // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 78–

81.

5 Плескач В.Л. Концептуальні підходи щодо створення інформаційно-аналітичної системи моніторингу доходів і видатків бюджетів регіонів / В.Л.Плескач // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 41-55.

6 Розпорядження КМУ від 23.05.2007 р. №308-р «Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radagov.ua>.

7 Бюджетний кодекс України (із змінами, внесеними згідно із Законами) // Вісник Верховної Ради, 2013 - № 43 . – 78 с.

8 Закон України "Про місцеві державні адміністрації" (із змінами, внесеними згідно із Законами від 17.09.2013) - №563-VII (563-18) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radagov.ua>.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 336.71

ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Непрядка Н. В., к.е.н., доцент (ХНУ ім.В.Н. Каразіна)

У статті визначені позитивні сторони використання міжнародних факторингових послуг. Проаналізовані загальні тенденції розвитку міжнародного факторингу у світі. Досліджені проблеми застосування операцій міжнародного факторингу в Україні.

Ключові слова: міжнародний факторинг, експорт, імпорт, фактор, зовнішня торгівля, Міжнародна факторингова асоціація, фінансова послуга, операція, фінансовий інструмент.

ПРЕИМУЩЕСТВА РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ФАКТОРИНГА В УКРАИНЕ

Непрядкина Н. В., к.э.н., доцент (ХНУ им.В.Н. Каразина)

В статье определены положительные стороны использования международных факторинговых услуг. Проанализированы общие тенденции развития международного факторинга в мире. Исследованы проблемы применения операций международного факторинга в Украине.

Ключевые слова: международный факторинг, экспорт, импорт, фактор, внешняя торговля, Международная факторинговая ассоциация, финансовая услуга, операция, финансовый инструмент.

ADVANTAGES OF INTERNATIONAL FACTORING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Nepryadkina N. V., Ph.D., docent (Karazin Kharkiv National University)

Positive aspects of international factoring services are viewed in the article. Factoring transactions are used in the developed countries in domestic as well as in foreign markets. Factoring companies have a great experience and opportunity to develop a marketing strategy in the transport, advertising, information and other services that allow the company to get profit from the sale of products more efficient. Distribution of factoring is explained by the desire of companies and organizations in a market economy to accelerate the turnover of funds in settlements, reduce fees etc.

Common trend of international factoring in the world is analyzed. The undisputed leader in the world market of factoring is the UK. There are about 100 factoring companies in the country, which are not subject to licensing, which allows them to develop freely. Besides, traditional European leaders in this sector are France, Germany and Italy. In Eastern Europe, including Ukraine, the factoring market is in its infancy. The main barriers to the development of international factoring in Ukraine are the following: the reluctance of banks to use international factoring because of the complexity of implementation, expensiveness, legislative problems, undeveloped network of factoring institutions, reluctance of some companies to give up shady business, unstable economy and so on.

Keywords: *international factoring, export, import, factor, foreign trade, Factors Chain International, financial services, financial instrument.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В умовах міжнародних відносин кредитний ризик постачальника особливо зростає при постачанні товарів на експорт, що пов'язано з більшими труднощами оцінки платоспроможності іноземних клієнтів, тривалішими строками документу та товарообігу, факторами політичної нестабільності в країнах-учасниках цих відносин. Завдяки міжнародному факторингу стає можливим значно спростити процедури визначення кредитоспроможності імпортера, страхування ризиків, інкасування вимог та ін.

Міжнародний факторинг є гнучким фінансовим інструментом, що дозволяє підприємству реалізувати продукцію на умовах товарного кредиту, забезпечуючи збереження ліквідного грошового потоку під час фінансового циклу. Його ширше використання позитивно впливає як на окреме підприємство, так і на національну економіку в цілому, що є особливо важливим для України в умовах виходу на міжнародні ринки товарів і послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у сфері міжнародного факторингу здійснюють такі іноземні та вітчизняні вчені, як Л. Клаппер [1], Ф. Селінджер [2], Н. Внукова [3], О. Береславська, О. Наконечний [4], З. Гаталяк, З. Михайлів [5], Т. Омеляненко [6], О. Ковтонюк [7], А. Приходько [8] та ін. Разом з тим проблеми та перспективи розвитку міжнародного факторингу в Україні є недостатньо висвітленими у наукових джерелах.

Метою роботи є обґрунтування доцільності використання послуг міжнародного факторингу з огляду на світовий досвід та визначення переваг їх розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний факторинг є відносно новою фінансовою операцією, яка набула поширення лише наприкінці ХХ ст., що було зумовлено зростанням міжнародної торгівлі, яка потребувала нових механізмів фінансування з урахуванням специфіки відносин між експортерами та імпортерами, які знаходились у країнах з різними рівнями економічного розвитку. Саме міжнародний характер факторингу обумовив й іншу проблему, а саме його тлумачення в юрисдикціях різних країн. У зв'язку з цим у 1988 р. було прийнято Конвенцію про міжнародний

факторинг, згідно якої фінансова операція вважається міжнародним факторингом лише у тому разі, якщо виконується принаймні дві з чотирьох умов [9]: наявність кредитування у формі попередньої сплати боргових вимог; ведення бухгалтерського обліку постачальника, передусім обліку збуту; інкасування його заборгованості; страхування постачальника від кредитного ризику. Україна також серед країн, що приєдналися до Конвенції про міжнародний факторинг [10].

У цілому факторинг є міжнародним, якщо постачальник і його клієнт є резидентами різних держав [11]. При обслуговуванні таких поставок в більшості випадків використовується схема непрямого факторингу, при якому відбувається розподіл обов'язків між двома факторинговими компаніями: факторингова компанія в країні продавця бере на себе фінансування експортера, а факторингова компанія в країні покупця бере на себе кредитні ризики та береться за інкасацію дебіторської заборгованості. Специфіка міжнародного факторингу полягає у тому, що при роботі з експортером факторингова компанія, як правило, укладає угоду з факторинговою компанією країни імпортера та передає їй частину своїх функцій. У свою чергу, вона виконує роботу, пов'язану з дорученнями іноземної факторингової компанії. Такий зустрічний факторинг має назву взаємного або двофакторного. Його переваги зумовлені тим, що для кожної з компаній, які обслуговують імпортерів, боргові вимоги є внутрішніми, а не зовнішніми.

Використання факторингу в міжнародній торгівлі може бути дуже вигідно у випадках, коли торгівля здійснюється між країнами з істотними відмінностями в їх економічних і правових системах. Оскільки факторингова компанія країни імпортера володіє повнішою інформацією про платоспроможність компаній своєї країни, це дозволяє їй об'єктивно оцінювати надійність покупців. Якщо імпорт-фактор погоджується працювати за схемою міжнародного факторингу, то він може приймати на себе ризик неплатоспроможності імпортера, тим самим гарантуючи повну зворотність коштів. Крім того, експортер змушений підстраховуватись на випадок різкого стрибка курсу валют. Використовуючи міжнародний факторинг, експортер отримує значну частину від вартості проданого товару

відразу після відвантаження, таким чином, знімаючи з себе валютний ризик.

Таким чином, сутність міжнародного факторингу зводиться до того, що фактор-фірма погоджується звільнити експортера від фінансового тягаря експортного договору. Особливо це вигідно при наявності обмежень по термінах платежів при валютному регулюванні обмежень для того, щоб він зміг зосередитись на своїй безпосередній діяльності: на виробництві, на продажах і на маркетингу товарів.

Міжнародний факторинг можна розділити на:

- **прямий факторинг**, що передбачає наявність трьох суб'єктів: виробника, факторингової компанії з експорту і покупця товару, що одночасно є боржником, і при цьому перші два суб'єкти знаходяться, як правило, на території однієї країни, а покупець на території іншої.

- **непрямий (опосередкований) факторинг**, у якому беруть участь уже чотири діючих суб'єкти: виробник, фактор з експорту, фактор з імпорту і покупець. Фактор з експорту не вступає в безпосередні відносини з іноземним покупцем, а факторинговою компанією з імпорту, що знаходиться в країні імпортера.

Перевагою прямого факторингу є менша кількість посередників, і, отже, менші витрати на факторингові послуги. Перевага непрямих факторингу полягає в тому, що фактор з експорту і фактор з імпорту мають справу кожний зі своїм клієнтом, кредитоспроможність якого вони добре знають, тому обидва фактори при здійсненні факторингової операції вступають у відносини один з одним без високого ризику, оскільки вони, як правило, є постійними контрагентами.

Факторингові операції застосовуються у всіх розвинених країнах світу не лише на внутрішньому, а і на зовнішньому ринках. Крім того, факторингові компанії, звичайно, мають великий досвід і можливості в розробці збутової стратегії, в транспортному, рекламному, інформаційному й іншому обслуговуванні, що дозволяє найефективніше використовувати кошти підприємствам, одержувати більший прибуток від реалізації продукції, що випускається. Таке широке поширення факторингових операцій пояснюється прагненням підприємств та організацій в умовах ринкової економіки до прискорення обіговості коштів у розрахунках, зниження платежів тощо.

Крім того, те, що факторингові операції прийшли на зміну комерційному кредиту у вексельній формі і стали застосовуватись для обслуговування реалізації продукції, пов'язано з тим, що посилення інфляційних процесів вимагало прискорення переведення капіталу з товарної форми у грошову. А вексельна форма розрахунків не завжди гарантувала вчасне отримання коштів та

відшкодування витрат на виробництво продукції, тому проблема дебіторської заборгованості для постачальника набула першорядного значення.

У цілому в межах міжнародного факторингу існує два види послуг. Послуга для експортерів - експортний факторинг, і послуга для іноземних факторингових компаній - імпортний факторинг. Експортний факторинг дозволяє постачальникам здійснювати відвантаження іноземним покупцям з відстроченням платежу, а факторингова компанія може фінансувати цю відстрочку, одночасно приймаючи на себе ризик можливої несплати товару. Імпортний факторинг дозволяє іноземним факторинговим компаніям обслуговувати експортні поставки своїх клієнтів до іншої країни без ризику втрат, що, в свою чергу, дає імпортерам можливість отримувати від своїх іноземних постачальників відстрочку платежу без необхідності надавати їм банківські гарантії або відкривати акредитиви.

Головна відмінність міжнародного факторингу від інших продуктів, що застосовуються в міжнародній практиці, це комплекс послуг. Він включає не тільки фінансування постачальника, але й управління дебіторською заборгованістю та страхування ризиків. Важливо відзначити, що саме фінансування є беззаставним. Надалі розглянемо основні відмінності міжнародного факторингу:

1. Використання факторингу має ряд переваг перед традиційними засобами страхування ризиків у міжнародних поставках - акредитивами і гарантіями, які не вирішують проблему нестачі оборотних коштів у постачальника. Проте факторинг дозволяє не тільки застрахувати можливі ризики неплатежу з боку дебітора, але й отримати під цю поставку більш раннє фінансування.

2. Роботу з міжнародного факторингу простіше організувати, він не вимагає підтверджень на операцію від міжнародних банків з рейтингом не нижче AAA, що дає цьому інструменту перевагу в швидкості й простоті використання.

3. Документи оформляються не на разову операцію, а на весь період роботи з постачальником. Напрямку з покупця комісія не утримується - комісію за "факторингове покриття" імпортер-фактор стягує з експортер-фактора. При цьому відсутня необхідність надання застави, як при акредитивній формі розрахунків, а покупець не несе додаткових витрат, як, наприклад, з відкриття та забезпечення акредитива.

4. Факторингове фінансування носить револьверний характер, а значить, немає необхідності оформляти кожну угоду, що вигідно і постачальнику, і покупцеві. Факторинг, на відміну від страхових компаній, на 100% виключає ризик несплати з боку покупця.

Обсяги міжнародного факторингу залежать від двох факторів: перший - обсяги товарообігу з країною, другий - наявність у цій країні факторингової компанії, що входить до міжнародної факторингової асоціації. В цей час такими асоціаціями є International Factors Group (IFG) і Factors Chain International (FCI).

У світовій практиці обговорювані операції стали широко використовуватись для обслуговування процесів реалізації продукції, починаючи з 60-х р.р. 20-го сторіччя. Безумовний лідер на світовому ринку факторингу – Великобританія, яка ще в XIV столітті стала його родоначальницею. Тут налічується близько 100 факторингових компаній, діяльність яких не підлягає ліцензуванню, що дозволяє їм безперешкодно розвиватись.

Як наголошується у звіті Міжнародної факторингової асоціації (FCI), світовий ринок факторингу долає глобальний економічний спад краще, ніж фінансовий і страховий сектори економіки. За підсумками 2012 року частка внутрішнього факторингу в світовому сукупному обороті становить 76% (частка міжнародного — відповідно 24%). При цьому темп зростання останнього значно вищий: у 2012 році приріст за міжнародними операціями становив 28,3%, за внутрішніми — 9,3%. Ринками, які показали вражаючі темпи зростання, стали Китай (+77%), Росія (+74%), Південна Африка (+41%), Нідерланди (+31%) і Австралія (+28%). На сьогодні обсяг послуг факторингу у країнах Європи становить до 10% ВВП. У Німеччині послугами факторингу користуються понад 2,5 тис. клієнтів. В Англії, звідки починався розвиток факторингу, його послугами користуються близько 35 тис. клієнтів [12].

Реалізується міжнародний факторинг через фінансових посередників, які відповідно до національного законодавства мають на це право. В цілому доцільно відзначити таку особливість реалізації саме міжнародного факторингу: факторами є відомі банки або небанківські фінансові посередники, які належать відомим банкам: Raiffaisen Factor Bank AG, BNP Paribas Factor, UniCredit Factoring, The Mitsubishi UFJ Factors Limited та інші [7].

Створення банківськими установами підконтрольних факторингових компаній дозволяє, по-перше, уникнути обмежень щодо статутного капіталу, а також обмежень щодо здійснення відповідних видів діяльності. По-друге, банк може кредитувати підконтрольні йому компанії, надавати гарантії та відповідно розширювати коло операцій та клієнтів, беручи на себе мінімальні ризики.

Зважаючи на те, що міжнародний факторинг останнім часом все більше поширюється в країнах, що розвиваються, та в країнах з ринком, що формується, посилюється роль факторингових асоціацій. Відтак, Міжнародна факторингова група (IFG), заснована в 1963 р., на сьогодні об'єднує близько 140 факторів з більш ніж 50 країн; Міжнародна факторингова мережа (FCI), заснована в 1968 р., на сьогодні об'єднує більше 200 факторів з 65 країн світу. До цих асоціацій входять також такі вітчизняні установи, як ВАТ «Укрсоцбанк» (FCI), ТОВ «Арма Факторинг» (FCI), ВАТ «Укррексімбанк» (IFG), ВАТ «Райффайзенбанк Аваль» (IFG), ВАТ «Сведбанк» (IFG) [7]. Суттєвою відмінністю у діяльності цих асоціацій є те, що Міжнародна факторингова група допомагає у здійсненні транскордонних факторингових операцій шляхом встановлення кореспондентських відносин між факторами, які є членами групи, тобто має місце двофакторний факторинг, в той час як діяльність Міжнародної факторингової мережі спрямована на сприяння розвитку факторингу та супутніх йому послуг в глобальному масштабі, а також, розробку стандартів здійснення факторингових операцій. Примітно, що діяльність обох факторингових асоціацій сприяла розвитку факторингу в усьому світі, адже в 70-х рр. був відомий лише внутрішній факторинг, який був поширений в Північній Америці та декількох країнах Європи.

Протягом останніх семи років беззаперечним лідером у здійсненні факторингових операцій залишаються факторингові компанії Європи, на які припадає близько 70% світового факторингу (табл. 1). Характерним є лише 2008 р., коли в Великобританії відбулось значне скорочення факторингових операцій, та в США, де обсяги факторингу залишились майже на рівні 2007 р. Ці країни найбільше постраждали внаслідок фінансової кризи: США, як джерело виникнення кризи, та Великобританія, інвестори якої вклали значні кошти в структуровані іпотечні цінні папери.

Якщо 2008 р. став переломним роком для подальшого розвитку внутрішнього факторингу у світі, то спад операцій у сфері міжнародного факторингу припав на наступний – 2009 р. Проте оскільки на міжнародному рівні основними споживачами факторингу є відомі потужні компанії зі стабільними позиціями, які в змозі подолати кризові ситуації, після 2009 р. міжнародний ринок факторингових послуг знову набирає обертів. При цьому, як і раніше, лідируючі позиції займає експортний факторинг (рис. 1).

Таблиця 1.

Світовий обсяг факторингових операцій (млн. євро)

Регіон / рік	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Америка	140,493	149,673	154,195	142,013	185,517	207,202	187,844
Європа	806,958	932,264	888,528	876,649	1,045,069	1,218,585	1,298,725
Африка	8,513	10,705	13,263	14,917	16,811	23,451	23,927
Азія	149,656	174,294	235,425	209,871	355,477	507,708	571,528
Австралія	27,573	33,780	33,246	40,110	45,515	58,091	50,206
В цілому	1,133,193	1,300,716	1,324,657	1,283,560	1,648,389	2,015,037	2,132,230

Джерело: складено автором за даними [13]

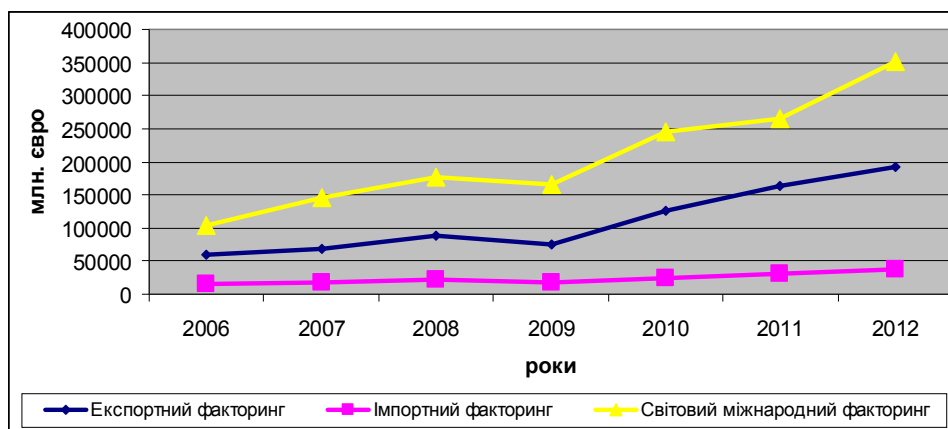

Рис. 1. Загальносвітові обсяги міжнародного факторингу (млн. євро)

Джерело: побудовано автором за даними [13]

Щодо західноєвропейських країн, слід зазначити, що міжнародний факторинг активно пропонується фінансовими посередниками в тих державах, які мають провідні позиції у світовій торгівлі. Але в будь-якому разі обсяги

внутрішнього факторингу в розвинених європейських державах значно перевищують обсяги зовнішнього факторингу (рис. 2). Традиційно лідерами у цьому секторі залишаються Велика Британія, Франція, Німеччина та Італія.

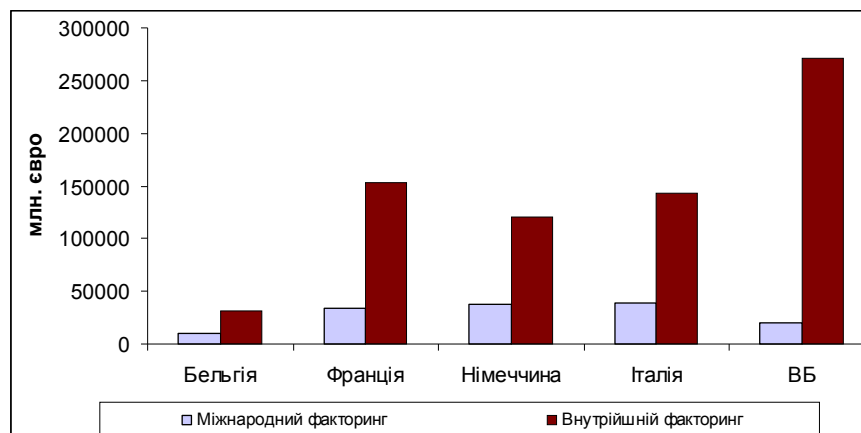

Рис. 2. Обсяг факторингових операцій у країнах Західної Європи (млн. євро)

Джерело: побудовано автором за даними [13]

У країнах Східної Європи, у тому числі в Україні, ринок факторингу знаходиться на стадії становлення.

Найрозвиненішою східноєвропейською державою у сфері здійснення факторингових операцій є Польща. У Росії досить активно розвивається внутрішній факторинг, в той час як міжнародний через ряд перепон (валютні

обмеження, відсутність у цій сфері законодавства, яке б регулювало відносини між учасниками ринку міжнародного факторингу в РФ, вимоги про репатріацію валютної виручки на рахунки, відкриті в уповноважених банках, вимога обов'язкового ведення паспортів угод тощо) знаходиться у зародковій стадії (рис. 3).

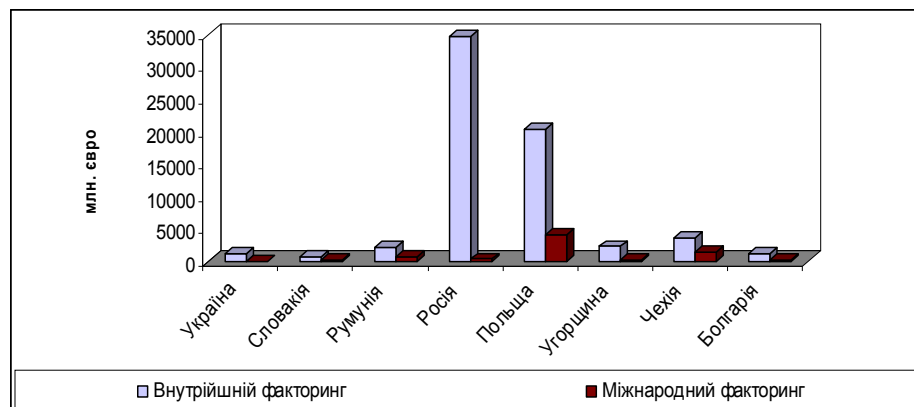

Рис. 3. Обсяг факторингових операцій у країнах Східної Європи (млн. євро)

Джерело: побудовано автором за даними [13]

Найнижчі показники у сфері міжнародних факторингових операцій зафіксовані в Україні (див. рис. 3). На сьогодні обсяг послуг факторингу у країнах Європи становить до 10% ВВП. За даними Укресімбанку, відношення обсягу наданих факторингових послуг в Україні до ВВП становить лише 0,14% [12].

Дійсно, застосування міжнародного, як і внутрішнього, факторингу у державі знаходиться фактично в стадії розробки. Однією з причин є недостатня інформованість про його можливості, але цей вид фінансового обслуговування слід розвивати, оскільки використання в Україні факторингових послуг дасть можливість вітчизняним експортерам отримувати достеменно інформацію про фінансово-господарський стан зарубіжних партнерів перед укладанням експортних контрактів і гарантовано одержувати плату за експорт продукції.

Разом з тим, слід зазначити, що держава вже зробила певні кроки у цьому напрямку. Відтак, важливим етапом розвитку ринку факторингових послуг в Україні стало створення Східноєвропейської факторингової асоціації влітку 2001 р. На деяких українських підприємствах використовується експортний факторинг. Україна є державою-членом міжнародної факторингової асоціації Factors Chain International, яка станом на 2012 р. налічувала 50 вітчизняних компаній. Серед них АКБ "Укрсоцбанк", який є лідером на українському ринку факторингу, пропонуючи своїм клієнтам найширший в Україні спектр продуктів як внутрішнього, так і міжнародного

факторингу, які відповідають високим світовим стандартам.

Аналітики банківського ринку оцінили обсяг ринку факторингу в 2012 році в 12-14 млрд. грн. Хоча на факторинг в імпортно-експортних операціях і припадає сьогодні невелика частка загального ринку — до 100 млн. грн., але його обсяги поступово зростають [14].

Всі фактори у Європі є членами міжнародної організації IFG, що дозволяє їм використовувати правові санкції до споживача через членів цієї організації у всьому світі. Є і так званий "чорний список", куди входять злісні неплатники. Але в Україні поки що подібних організацій немає, хоча необхідно зауважити, що деякі українські фактор-фірми співпрацюють із факторами з інших країн. Крім того французький фактор-фірма "Кредит Ліоне Україна", розміщений у Києві, пропонує своїм клієнтам експортний факторинг. На думку спеціалістів, у законодавстві України менше перешкод для здійснення факторингу, ніж для страхування кредитного і фінансового ризиків.

Отже, основними перевагами використання міжнародного факторингу в Україні є пряме фінансування постачальника, беззаставне фінансування, спрощена процедура прийняття рішень по роботі з тим чи іншим постачальником або дебітором в межах факторингової угоди. Разом з тим, незважаючи на переваги міжнародного факторингу перед іншими фінансовими продуктами, що застосовуються в експортно-імпортних операціях, є і ряд недоліків, а, точніше,

перешкод на шляху до розвитку ринку зазначених послуг, серед яких:

- небажання банків використовувати міжнародний факторинг через складність реалізації;
- висока вартість у порівнянні з іншими операціями;
- відсутність закріплення в законодавстві чіткої та прозорої процедури здійснення міжнародного факторингу;
- недостатність роботи із приведенням українського законодавства у відповідність до міжнародних документів, до яких приєдналась країна, що призводить до колізій у національному законодавстві;
- відрив нормотворчої діяльності від наукової думки, що ще більше поглиблює існуючі негаразди;
- нерозвинута мережа факторингових інституцій, що має надати можливість вітчизняним факторам ефективніше реалізувати свої проекти з міжнародного факторингу;
- непрозорість бізнесу деяких компаній та небажання «виходу з тіні»;
- нестабільний стан економіки країни тощо.

Висновки. В цілому факторинг сприяє зростанню міжнародної торгівлі, робить відносини між контрагентами більш відкритими і довірчими, дозволяє компаніям виходити на ринки інших країн та розвивати торгівлю з новими партнерами в цих країнах. Розвиток міжнародного факторингу дозволить більшій кількості вітчизняних компаній прозоріше співпрацювати з партнерами з інших країн. Незважаючи на досить високу вартість міжнародного факторингу, йому надається перевага на основі застосування закону зменшення вартості грошей у часі. Використання в Україні факторингових послуг надасть можливість вітчизняним експортерам отримувати достовірну інформацію про фінансово-господарський стан закордонних партнерів перед укладанням експортних контрактів і гарантовано отримувати сплату за експорт продукції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Klapper L. The Role of Factoring for Financing Small and Medium Enterprises / L. Klapper // World Bank Policy Research Working Paper. – 2005. - № 3593. – 38 p.
2. Salinger F. International Factoring and Conflicts of Law / F. Salinger // Law and Financial Markets Review. – 2008. - № 1.
3. Внукова Н. Основи факторингу: навч. посібник / Н. Внукова - К.: Знання, 1998. – 173 с.
4. Береславська О. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посібник / [О. Береславська, О. Наконечний, М. Пясецька та ін.]; за заг. ред. М. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
5. Михайлів З. Міжнародні кредитно-розрахункові відносини та валютні операції: навч. посіб. / З. Михайлів, З. Гаталяк, Н. Горбаль. – Національний ун-т «Львівська політехніка». - Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 244 с.
6. Омеляненко Т. Міжнародний факторинг як шлях до економічного зростання України [Електронний ресурс] / Т. Омеляненко //– режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vcp/TPtEV/2009_6/6_2009/11_Omelyninko.pdf.
7. Ковтонюк О. Особливості реалізації міжнародного факторингу в контексті глобальної фінансової кризи [Електронний ресурс]/ О. Ковтонюк // Проблеми матеріальної культури. - с. 165-168. - // – режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/172/knp172_165-168.pdf
8. Приходько А. Договір міжнародного факторинга в міжнародному частному праві : автореф. дис. на соискание научной степени канд. юрид. наук / А. Приходько. – М., 2005. – 234 с.
9. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» // [електронний ресурс] – режим доступу: www.rada.gov.ua.
10. Закон України «Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний факторинг» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 16, ст.139. — режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3302-15>
11. Путівник у світі бізнес-фінансів // [електронний ресурс] – режим доступу: [http://ua.prostobiz.ua/finans/factoring/\(tag\)/mi_zhnarodniy_factoring](http://ua.prostobiz.ua/finans/factoring/(tag)/mi_zhnarodniy_factoring).
12. ЄБРР підтримує українських експортерів [Електронний ресурс] // Інформаційно-аналітичний бюлетень КМУ. – 2013. — режим доступу: <http://www.info-kmu.com.ua/2013-08-21-000000am/article/15700746.html>.
13. Міжнародна факторингова асоціація Factors Chain International (FCI) // [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.fci.nl>.
14. Павлюченко Т. Как растет украинский рынок факторинговых услуг [Електронний ресурс] / Т. Павлюченко // Инвестгазета. – 2013. - №13. — режим доступу: http://smi.liga.net/articles/2013-04-08/9050919-mediatory_kak_rastet_ukrainskiy_rynok_factoringovy_kh_uslug.htm.

Рецензент д.е.н., професор ХНУ ім.В.Н.Каразіна Довгаль О.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.